

NAŠ KOŠČEK SLOVENIJE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Novi prostori Slovenske pristave

Kakor se bolnik živo zaveda dragocenosti zdravja, tako tudi mi, ki živimo zunaj Slovenije, mnogokrat posebno globoko občutimo resničnost besed.

»Domovina, ti si kakor zdravje!«

Nič čudnega torej, da si skušamo rojaki povsod po svetu ustvarjati svoje koščke domovine v slovenskih župnijah, šolah, društvih s prijateljskimi srečanji, s slovenskim tiskom, petjem, glasbo, športom, plesi in igrami, in kdo bi bil tako malenkosten, da bi nam očital zvestobo slovenski potici, kranjskim klobasam (ki so poletele celo v vesolje) in »štrudlom« (ki so prodrli v ameriški film). Tako tudi mnogi rojaki Slovensko pristavo (SP) v Harpersfieldu v Genevi v srcu občutijo kot (in to zaupajo še drugim): »To je naš košček Slovenije!«

Tudi tu se je uresničil pregovor, da iz malega raste veliko. Ko so se slovenski begunci predvsem v letih 1948–1951 naselili v Clevelandu, so se navadno vpisali v slovenske župnije, si naročili slovenske liste, pristopili h katoliško usmerjenim društvom in ustanovili dve slovenski sobotni šoli, ki delujeta še danes. Kaj pa Pristava? Leta 1970 sem prosil enega od začetnikov, inž. Marka Sfiligoja, da bi za arhive SRCA-a napisal njeno začetno zgodovino. Ljubeznivo se je odzval in v svojem spisu poudaril, kako so begunci živo začutili, zase in še posebej za svoje otroke, potrebo po zbirališču v božji naravi, kamor bi se zlasti konec tedna skupaj umaknili iz takrat v glavnem strnjenih in tesnih slovenskih mestnih naselij.

Med prvimi znanimi pobudniki za nakup takega zemljišča je bil mons. Matija Škerbec, a ideja vse do leta 1958, ko so si begunci že nekoliko gospodarsko opomogli, ni mogla prodati. Ko pa je takrat prišel duhovnik Jošt Martelanc (pozneje blejski župnik) iz Argentine k sv. Vidu v Cleveland za kaplana,

je pripovedoval, kako so si rojaki v Argentini že ustvarili skromne prostore v naravi. Navdušil je več oseb, med njimi morda najbolj Hinka Lobeta. Na zahvalni dan leta 1959 je na njuno pobudo predsednik odbora staršev otrok slovenske svetovidske šole Jernej Zupan sklical sestanek, pridružili pa so se še kaplan Jože Varga, Franc Zorman, Marko Sfiligoj in Vinko Vrhovnik (edini začetnik, ki zdaj, ko to pišem, še živi).

Po vztrajnem iskanju sta Martelanc in Lobe leta 1961 odkrila v Harpersfieldu pri Genevi v Ohiu, nekaj več kot 50 kilometrov vzhodno od Clevelanda, veliko in zelo primerno Strojinovo kmetijo. Jedro zavednih rojakov jo je z delnicami članov (po sto dolarjev od družine, društva ali posameznika) in s posojilom 8.000 dolarjev kupilo za 21.000 dolarjev. Nova pristavska skupnost je kmalu izplačala dolg in se vrgla na delo. Med bujnim drevjem je uredila prostore za piknike, zraven privlačna otroška igrišča, postavila kuhinjo, točilnico in dve manjši dvorani, eno v glavnem za obednico ali kak manjši nastop v primeru slabega vremena, drugo, ki so jo pozneje imenovali Lobetova dvorana, pa za pogostitve manjših skupin, sestanke in priložnostne razstave. Veliko pionirskega dela je opravil že prvi predsednik Slovenske pristave, garač in navdušen pevec Jernej Slak, ki so mu sledili predsedniki Milan Dolinar, sloviti telovadec Janez Varšek, dr. Mate Roesman, Pavle Lavriša, Filip Oreh, Jože Leben, Metod Ilc in sedanji predsednik Milan Ribič. Skupaj z njimi pa so garali požrtvovalni odborniki in odbornice in druge prostovoljke in prostovoljci. V letu 1966 so začeli izdajati še dvojezični »Pristavski listič«, ki pod uredništvom Metke Zalar izhaja še danes.

Iz leta v leto so ob zastojnem prostovoljnem delu rasle nove pridobitve. Tako so prostovoljci spomladi 1972 posadili 7.000 sadik borovcev in smrek. Ob vhodu na Slovensko

pristavo, kjer nas pozdravi alpska oskrbnikova hiša, se zdaj začena veličastni drevored, kjer je na desni strani ljubka spominska kapelica v slogu slovenskih znamenj, na levi pa velika zelena jasa z mogočnim spominskim križem, veliko spominsko ploščo z vklesanimi imeni največjih slovenskih grobišč (s pomočniki ga je zgradil Polde Omahen). Na koncu jase pa je med drevjem in cvetjem še kapelica Marije Pomagaj, delo pokojnega mojstra Antona Lavriše (po načrtih arhitekta Vilka Čekute) – »vse v spomin tisočim žrtvam komunističnega nasilja«, ki se jih toliko desetletij v Sloveniji pod komunističnimi diktatorji ni smelo niti omenjati. Nič čudnega, da se je hribčka, kjer se leto za letom vsak junij vrstijo spominske pobožnosti, prijelo ime »Orlov vrh« po vzoru tistega na ljubljanskem gradu. Pod vzpetino blizu kapelice danes stoji tudi pristni slovenski kozolec, ob prostorih za piknike pa je Andrej Kozjek s pomočniki leta 1980 zgradil paviljon za nedeljske maše, ki ga po kosilu uporabijo še za glasbene in druge nastope in ples. Na steno v ozadju paviljona je Janez Povirk lepo naslikal naš nepozabni alpski biser Bled.

Pridni prostovoljci so za parkirišči uredili še velika športna igrišča za nogomet, odbojko in tenis. Če mimo glavnih stavb in pikniških prostorov nadaljujemo pot, po nekaj sto metrih zagledamo v prijetni dolinici v bližini reke Grand River še velik olimpijski bazen, ob njem pa nekoliko manjšega, varno plitvega za majhne otroke. Lačni kopalci se proti večeru vračajo na pikniške prostore, kjer jim pridne prostovoljke za majhen denar prijazno postrežejo s kranjskimi klobasami in drugimi dobrotami, točaji pa s starosti primernimi pijačami. Ta ali oni mimo paviljona krene po Škrbčevem mostu preko globoke soteske (tam smo nekaj let imeli celo smučarsko skakalnico) v prijeten gozdiček, kjer so si nekatere družine zgradile počitniške hišice.

Koliko pobožnosti, proslav, koncertov, mladinskih taborjenj, telovadnih in drugih nastopov, razstav, dobredelnih kosil in prijateljskih srečanj se je zvrstilo na tej naši Slovenski pristavi!

Ali je na tem koščku »Slovenije zunaj Slovenije« še sploh kaj manjkalo? Ob visokem številu obiskovalcev je postajalo vedno bolj jasno, da je stara dvorana zlasti v primeru slabega vremena vse premajhna za obednico in druge potrebe.

Korajža velja! Leta 2005 so jo prostovoljci porušili in v pozni jeseni pod vodstvom takih gradbenih mojstrov, kot je neutrudni Tom Žnidaršič, začeli graditi novo, veliko, moderno, elegantno krožno dvorano s stožčastim stropom in z najbolj sodobnimi prezračevalnimi napravami. Odbor je računala, da bo ob zastojnem delu prostovoljcev rabil nekaj nad pol milijona dolarjev. Ni se zmotil, in to ne ravno majhno vsoto je do odprtja dvorane tudi zbral. Največ, 100.000 dolarjev, je prispeval Lauschetov sklad pod vodstvom Jima in Madeline Debevec, in dvorana se bo po Lovšetu – najbolj uspešnem slovenskem ameriškem državniku, slovitem sodniku, županu, guvernerju in senatorju (pred leti smo mu iz SRCA posvetili knjigo »Ohio's Lincoln Frank J. Lausche«) – v angleščini imenovala »The Lausche Lodge«.

Na dan odprtja, na binkošti, 27. maja, je po maši in slavnostni povorki navdušene mladine v navzočnosti blizu sedemsto udeležencev novo dvorano blagoslovil župnik Janez Kumšič. Po okusnem kosilu je sledil kratek kulturni program, ki ga je spretno povezoval predsednikov sin Andrej. Predsednik SP Milan Ribič, ki skupaj z odborom vodi 870 vpisanih članov (kjer pa niso všteti vsi člani družin), se je v lepem govoru še prav posebej zahvalil vsem dobrotnikom in prostovoljnimi delavcem. Le-ti so po zmernih cenitvah z zastojnim delom prihranili visok znesek: okrog 800.000 dolarjev, saj je novo poslopje ocenjeno na milijon 300.000 dolarjev, a so ga zgradili za pol milijona. Ker je bilo teh prostovoljnih graditeljev precej nad sto in ni bilo mogoče vseh imenovati, jih je predsednik povabil, naj dvignejo roke, množica pa jim je navdušeno ploskala. V gneči sem stal blizu Franka Kogovška, upokojenega mojstra velike slovenske Koširjeve tovarne Pako, ki že desetletja uživa sloves kot »strokovnjak, ki zna vse narediti«, kar vsa leta potrjuje tudi z zastojnim delom na SP. Ob njem pa je stal prav tako vedno skromni garač, upokojeni tovarniški delavec, prijatelj Stane Rus, ki je žrtvoval za SP na tisoče ur dela, poleg tega pa še prispeval nad 12.000 dolarjev v gradbeni sklad. Kaki krasni rodoljubi! Kak čudovit dan! Koliko navdušene mladine! Koliko ponosno dvignjenih rok! Koliko zadovoljnih nasmejanih obrazov! Koliko veselja, ker slovenstvo se živi in bo z božjo pomočjo in z vero vase še dolgo živelo!

EDI GOBEC

V slavnostni povorki so potomci naših rojakov s ponosom nosili ameriško in slovensko zastavo

Številni obiskovalci so ob odprtju pristave pozorno prisluhnili kulturnemu programu